

Mkpa ọ di iji ICT kuzi ụda asụsụ Igbo n'ụlọ akwụkwọ Sekondirị na Mahadum di na Naijiria

Edith Obiakalusi,
Ph.D student,
University of Nigeria Nsukka.
+234(0)7030851178

na

Jacinta Uchechukwu Ndubueze
Ph.D student.
Nnamdi Azikiwe University, Awka
+234(0)8037295890

Ụmịedemede

Mbunuche nchọcha a bụ ichọputa mkpa ọ di iji ICT kuzi ụda asụsụ Igbo n'ụlọ akwụkwọ di elu na nke sekondirị na Naijiria. Nchọcha a gakwara n'ihu ichọputa uru digasi n'iji ICT kuzi ụda asụsụ. Atụtụ a gbasoro mee nchọcha a bụ atụtụ Adim gara gara asụsụ nke Fishman (1989). Usoro a gbasoro mee nchọcha bụ nke sọvee nkowa. Ụzọ e si nakota ihe e ji mee nchọcha a bụ site na ajuju ọnu n'ebe ndi nkuzi na-akuzi n'ụlọ akwụkwọ mahadum na nke sekondirị di na steeti Enugu. A chọputara na otụtụ ụlọ akwụkwọ mahadum na nke sekondirị adighi eji ICT akuzi ụda asụsụ. Nke ọzọ bụ na a chọputara na ọ bughị ndi nkuzi niile maara ka e si eji ICT akuzi ụda asụsụ. onye nchọcha mere ka a mata na ọ di mkpa iji ICT akuzi ihe n'ụlọ akwụkwọ sekondirị na nke di elu iji mee ka nkuzi na omumuu ihe di mfe.

Abstract

The aim of this paper is to discuss the importance of ICT in teaching of sound system in the Igbo language in institutions of higher learning and secondary schools in Nigeria. The paper also attempts to enumerate the importance of using ICT in teaching of sound system in language studies. The researcher adopted the theory of Fishman (1989), using descriptive research design. Data were collected through the instrument of oral interview from selected lecturers and teachers from tertiary and secondary schools. It was found that many schools do not use ICT in the teaching of Igbo sounds. It was also found that many teachers cannot manipulate or use the ICT. It is recommended that in this digital era that ICT should be use in teaching of Igbo sounds in both tertiary and secondary schools to enhance efficiency in learning.

Mkpelite Ntala

Nzisa ozi bụ usoro a na-agbaso iji mee ka ihe a choro ka a mata ruo ndi a choro ka ha mata ya, nti. Ozi putara, ihe e mere, otu a choro ka ihe a ga-eme di, usoro a ga-esi mee ihe ahụ na mgbe a choro ka e were mee ihe ahụ. Nzisa ozi amaka, ọ bụ site na Nzisa ozi ka e si eme ka ihe a choro imata maka ya site n'aka fere aka. Ihe ọ bula a choro ka a mara maka ya na-esite na Nzisa ozi.

E nwere ụzọ di iche iche e si ezisa ozi malite n'oge gboo ruo n'oge ugbo a. Na mgbe ochie, ndi gboo nwere ụzọ di iche iche ha si ezisa ozi. Ozi ọ bula a choro ka onye ọ bula nū, nwere otu e si eme ka ndi ahụ a choro ka ha nū ya, nuta ya bụ ozi.

Otu n'ime ụzọ ndị gboo ji ezisa ozi n'oge nke ha bu site n'okwu ọnyị. Ọ bụrụ na e nwere ozi a chọrọ ka nti ọzọ nụ, a na-eji ọnyị gwa ya ndị ahụ a chọrọ ka ha nụ ya. Mgbe ụfọdụ, a na-agwakwa mmadụ, onye e ji n'aka na ọ ga-eme dị ka e siri chọọ, ka ọ ga-gwa onye ma ọ bu ndị a achọrọ ka ọ nụ ma ọ bu ka ha nụ.

Ụzọ ọzọ putara ihe ndị gboo jikwa ezisa ozi bu site n'iti mkpu. Dika Ofomata (2012) sirị kowaa, n'ogbe ọ bula e nwere n'ala Igbo, o nwere ụdị mkpu e ji ezi ọhanaeze ozi. Ọ bụrụ na e tiwe ụdị mkpu ahụ, onye nūrụ ya amarala ihe a naekwu maka ya. Ọ bụrụ mkpu na-ekwu ka onye ọ bula gbakọọ ozigbo, onye ọ bula amarala ma marakwa ebe a ga-agbakọ. Ọ bụrụ nke na-eme ka onye ọ bula kee nkwicha, ọsọ ọsọ a nūrụ ya, onye ọ bula amarala na agwọ nọ n'akirika. Ọ bụrụ mkpu nke na-ezi ozi banyere ọgụ, onye ọ bula nūrụ ya amarala na ọgụ adaala,

Ndị Igbo jikwa akụ akwukwọ ezi ozi. Site n'Okonkwo (2012), ọ bụrụ na mmadụ jee na be mmadụ ma ọ hughị onye ọ bula, iji mee ka onye nwe ụlọ mara na mmadụ biara be ya, onye ọbia ahụ na-akara akụ akwukwọ tinye n'onyị ụzọ onye ahụ. Mgbe ọ bula onye nwe ụlọ batara hụ akụ akwukwọ ahụ, ọ gaama na mmadụ chọtara ya mgbe ọ noghi n'ụlọ.

N'oge gboo, o nwere ụdị ozi a na-eji ngwa egwu dị iche iche dika: ekwe, ikoro, ọja na ogene agbasara ndị mmadụ. Mgbe ọ bula ndị mmadụ nūrụ ụda nke ọ bula n'ime ha, ha na-eghewe nti ha oghe iji nū ozi onye kūrụ ya chọrọ ime ka ndị mmadụ mata. Nke ọ bula n'ime ha na-enwe ihe ọ na-egosi n'obodo dika: mgbe ọ bula a nūrụ ụda ikoro, a mara na nnukwu ihe mere.

A na-esitekwa n'igbu ọja ezisa ozi. Ogbu ọja na-esite n'ọja ọ na-egbu na-agwa ọhanaeze okwu. Onye ọ bula na-aghota asụsụ ọja na-aghota ihe ogbu ọja na-ekwu. Ụda egbe sokwa n'otu n'ime ụzọ nzisa ozi e nwere n'oge gboo. O nwere ụdị ụda egbe a ga-anụ, a mara na ọ bu ozi ka e ziri ma marakwa ụdị ozi egbe ahụ na-ezi. A na-ejikwa okporohihiọ ezi ozi oge gboo. Ụdị izi ozi a bu onye maara maka ya ga-aghota ihe e ji okporohihiọ were na-ezi ya. N'oge gboo, onye ọ bula na-ama ihe nke ọma ma na-ekekwa nkwicha mgbe niile site n'ighewe nti oghe, inụ ozi ọ chọrọ.

N'oge ugbo a, e nweela ụzọ dị iche iche e si ezisa ozi, maka n'ihe na-agbanwe site n'ubochi ruo n'ubochi. Otu n'ime ụzọ ogbara ọhūrụ e si ezisa ozi n'oge ugbo a bu site n'ihe a naakpọ ICT. ICT bu Information communication technology na bekee. Ọ bu ụzọ e si eji igwe okwu dị iche iche eme ka ozi ruo ndị mmadụ nti n'atufughị oge. Otutụ igwe dị iche iche ka a na-eji eme ka ozi ruo ndị mmadụ aka.

N'ime ihe niile dị n'ime ụwa Chukwu kere, ọ bu naanị mmadụ ji asụsụ ezisa ozi site n'isụ asụsụ. Ma mmadụ na anumanụ, nwechara ọnyị. Ma e wepụ mmadụ, anumanụ ndị ọzọ bu ụzụ ka ha na-eme. Ọ bu naanị mmadụ ka Chukwu nyere ikike ikwu okwu. Ọ bukwa site n'asụsụ na okwu mmadụ na-ekwu ka mmadụ na ibe ya si emekorita ma naezikoritakwa ozi. Ọ bu site na nsogbu ụmụ akwukwọ na-enwe n'ikpoputa ụdaasụsụ kpalitere nchọcha a.

Ntulegharị Agumagụ

Orụ nchucha a lebara anya na ntulegharị ederede na nchikọta.

Atutụ nkowa okwu ụfọdụ (Conceptual Framework)

Ntulegharị Atutụ dị iche iche n'isiokwu (Theoretical Studies)

Ntulegharị Nchoputa ndị ọzọ merela n'isiokwu (Empirical Studies)

Atutụ Nchọcha (Theoretical Framework)

Nchikọta Ntulegharị Agumagụ (Summary of Literature Review)

Ntuleghari Atutu

Atutu a gbasoro n'oru a bu atutu Adim gara gara asusu bu nke onye choputara ya bu Fishman, n'afọ (1989). Atutu a na-eleba anya ka asusu si didebe gara gara. Nke a bu ichoputa ma o naanwu anwu ma o na-akwudosi ike. Atutu a kwenyere na asusu no onodu ka ihe di ndu, nke bu a muo ya, o malite ito eto, ma o bukwu nwuo anwu ma e leghi anya. N'ikowaputa atutu a, Mbah na Mbah (2014) deputara uzo onodu ato nke nwere ike iweta onwu asusu; nke mbu bu mgbe otu agburu wakporo agburu ozo tummadi nke o ka ike, o nwere ike imanye nke o wakporo ka o kwusi asusu ya ma soro ha saba nke ha. Udi onodu a putara ihe n'etitu ndi Rome na ndi Greek. Nke abuo bu nke na-aputa ihe n'udi ima iwu ka a saba naani otu asusu n'obodo e nwere otutu asusu. nke a na-ebute onwu asusu nke ndi nwe ya di naani ole na ole. N'ihia na mgbe o bula onye ikpeazu maara asusu a nwuru, mara na nke asusu ahu agaala. Nke ato bu enweghi mmasi nke ndi nwe asusu n'ebe asusu ha di. di ka o di, ndi mmadu na-eche na isu asusu ahu bjara abia bu iji gosi na ha ma ka e si asu na ha ma awa anya nakwa igosi ikpa nganga. Site na nkowa ndi a, atutu a na-enye aka ikpalite mmuo ndi nwe asusu maka asusu ha. Fishman (1989) gara n'ihu kwaa si na a gbakoo ebe e ji asusu aru oru n'ebe di iche iche nke a ga-egosiputa etu asusu si di gara gara.

Onye ozo kwuru okwu maka atutu a bu Stewart (1968) n'ime Mbah na Mbah (2014). O siriri na, a na-ekwu na a si na asusu na-aruru oru di aana, o putara na osuu na onuu ji ya aru oru n'onodu mmekorita di aana. Nke a na-egosiputa onwe n'okwu ahu nke na-asiri na asusu na ewumewu obodo gbara ndu.

Chambers (1995) n'ime Mbah na Mbah na nke ya siriri na atutu gara gara bu asusu metutakwara ka asusu si arudebe oru n'obodo tumadi n'ebe e nwere otutu asusu. Ya bu, o buru na a na-asu ma jiri ya na-aruru oru di iche iche n'obodo ebe e nwere otutu asusu, nke a putara na o di gara gara ma kwusie ike n'ebe asusu ndi ozo no.

Nabata ICT

Ugbu a, onodu nzikorita ozi agbanweela. O bughikwa otu ahu ndi Igbo si ezikorita ozi mgbe ahu ka o di taa. Ihe mgbanwe adila n'ihia mbata ICT. ICT dika Okafor (2010) siriri kwaa ya bu uzo o gbara ohuru di iche iche e were na-ezisa ozi. O bu ndi ocha weputata nzikorita ozi nke ICT. O bu site n'ikuku ka ozi igwe ozi niile ahu si aga ma sirikwa na-agakwuru onye e mebere ya. Di ka Ofomata (2012), siriri kwuo, ufodu n'ime igwe ozi ndi ahu bu leta, tiivii. Redio. Komputa, igwe ozi ikuku (ntaneeti, leta ikuku (E-meelu) foonu.

N'ezie. Nzikorita ozi niile a na-emezi ugbu a bu site n'igwe ozi ogbara ohuru ndi a. ndi ozo bukwu video camera, Rekoda, video disk dgz.

Usoro ozi leta bu usoro isi n'ide ozi n'akwukwo were zikorita ozi. Onye choro iji ya zie ozi dechaa ozi ya, o zipu ya ma zigara ya onye ahu o choro izi ozi onye o ga-abu o guchaa ya, o gwa ya uche ya site n'ideghachiri ya nke ya

Nzikorita ozi keteknoloji tiivii bukwu usoro ogbara ohuru ozi si eru oha mmadu aka. Nke a na-eme ka onye na-ezi ozi naahu onye o na-ezi ya bu ozi anya. Nke redio bu nke o na-abu naani olu onye na-ezi ozi ka a na-anu. Komputa bu igwe nzikorita ozi nke e ji ezigara mmadu otutu ozi di iche iche di ka edemede, mkparitauka, foto, egwu, akuko uwa, usoro ndu, nkowa okwu na otutu ihe ndi ozo. Ntaneeti bukwu nke e si na ya were na-enweta ma na-ezipukwa ozi o bula n'ubu gbaa gburu gburu. I-meelu bu leta nke e si n'igwe ozi were ede naejighi mkpisi ma o bu akwukwo, ma na onye a na-edegara na-enweta ya oso oso.

Foonu ma o bu ekwenti bukwu igwe nzikorita ozi ozo ndi bekee ruputara mmadu na ibe ya ji ezikorita ozi ma o bu akparita.

ICT na Asusu Igbo

Asusu bu uda nke o bu naani mmadu na-eme. Uda mmadu naemeputa bu uda a haziri ahazi nke nwere otutu ihe di iche iche dikwa omimi. Sapir (1921) kwuru na o nweghi obodo o bula kporo onwe ya mba nke na-

enweghi asusu. Asusu bu uzọ mmadu na ibe ya si emekorita. Onuora (2000) kwuru na o bu site n'asusu ka ndi mmadu si akowa onwe ha. Asusu bu okwu mmadu na-ekwu n'onu. O bu site n'asusu ka onyenkuzi na umu akwukwo si enwe mmekorita.

ICT na asusu na-agako onu. O bu asusu ka a na-etinye n'ime ICT wee jiri ya na-arụ oru. ICT dika komputa bu ihe i tinyere ka o nyere gi aka ka o ga-enye gi (gabbage in, gabbage otu). Mgbe nwa akwukwo na-amu n'igwe komputa otu e si akpọtuta uda di iche iche, o nweghi ike ichefu ya echefu. O ga-amutakwa otu ndi na-akpọtuta ya na komputa si edebe onu were kpọtuta nke ya. Otu aka ahụ, nwata o bula e ji igwe tiivii, radio na ndi ozọ kuziere mkpọtuta uda na-abu a kwaa a kwuru n'ebe omumu mkpọtuta uda di.

Asusu Igbo e toruela ogo iji ICT kuzie ya dika ogbo ya French. O di mkpa na a kwagoro asusu Igbo n'ogogo di elu. Shymee na Phil (2012) kwuru na a gba nkiti hapu ime ka nkanaazu putu ihe n'ebe o di ukwu n'omumu asusu ha na ndi Igbo ga-aga n'ihu ino n'isi (blindness). N'ihu nke a ka ndi nkuzi o kachasi ndi no na sekondiri na mahadum ga-eme ka asusu Igbo buru ihe ga-aba umu akwukwo n'uburu ma mekwaa ka teknoloji nke ogbo a no n'ime ya buru ihe gaaputa ihe n'ebe oru ha di, o bughị naani iba uru n'ogbo a no na ya, kama ka e mee ka asusu Igbo buru ihe ga-aputa ihe n'awa gbaa gburu gburu. Nke a mere Skyamlee na Phil (2012) jiri kwuo na ogbo a bu ihe ima aka n'ihu na oru nye ndi nkuzi nke ogbara ohuru.

Nke a mere o ji di mkpa ka e nyochaa ogogo otu e si eji ICT akuzi uda asusu Igbo ma marakwa ihe ima aka n'ihu cheere ndi nkuzi asusu n'ihu mgbe ha na-agba mbọ ihu na ha kwalitere onodu iji ICT na-akuzi uda asusu Igbo. O buru na ndi nkuzi asusu Igbo na sekondiri na mahadum ga-amuta iji ICT kuzie uda asusu Igbo. O ga-eme ka asusu Igbo putu ihe di ka asusu English. French. German ggz si putu ihe n'udi nke ha. Mgbe ICT ga-abu iwu n'iji kuzie uda n'ulo akwukwo ala anyi di iche iche, ndi nkuzi Igbo ga-adiwanye uchu n'imuta otu e si eji komputa aru oru.

Iwebata ICT n'ikuzi uda asusu Igbo ga-eme ka otutu ndi mmadu nwee mmasi igu asusu Igbo n'ulo akwukwo digasi elu. ICT di ka Eze (2016) si kwuo ga-enyere onye nkuzi aka ime ka o hazie onu ogu umu akwukwo buru ibu site n'isi n'uzo intaneeti ma o bu E-learning wee kuziere umu akwukwo ihe.

Mmechi

A choputara na e nweela ihe mgbanwe di n'ihe gbasra nkuzi. Iji teknoloji ogbara ohuru akuzi ihe abatala n'oru nkuzi. Iji ngwa ICT kuzi ihe tumadi uda bu ihe ga-enye aka kwagoo asusu Igbo n'ogogo di elu. Ohere diri ndi nkuzi niile ma ndi sekondiri ma ndi mahadum iga wulite onwe ha site n'imu ka e si eji ICT akuzi ihe tumadi ikuzi uda n'ulo akwukwo di iche iche.

N'ime ka asusu Igbo ruo n'ogogo ogbo ya bu asusu bekee na ndi ozọ. Goomenti ala anyi kwesiri itinye anya n'ihe gbasara ICT na nkuzi Igbo. O kwesiri igba mbọ hu na e kesara igwe komputa n'ulo akwukwo sekondiri di iche iche ma nye ha igwe na-enye iji wee na-etinye oge ndi inye oku e wetaghi oku.

Edensibia

Eze, J.C (2016). Introduction to Advanced Educational Technmlogy. Enugu: Count Global publishers
Mbah, B.M na Mbah, E.E (2014). Atutu Amumamu Asusu. Enugu: University press Ltd.
Ofomata, C.E (2012). Omenala na Odinala ndi Igbo. Enugu: Format Publishers.
Okafor, S.U (2010). Article multidisciplinary journal of Research Development, vol15 No. 2 September 2010.
Okonkwo., R.N (2012). Uto na Ome n'asusu Igbo. Onitsha: Varsity publishing company
Onuora, J.C. (2000).Usoro Omumu Igbo nke ndi junio. Onitsha: Patmo printers.
Sapir, E (1921). Language. New York: Hcourt Brace and Jova.
Shyamlee, S.O na Phil, M (2012). Use of Technology in English Teaching and Learning Analysis. International Conference on Language Medias and Culture.